

Viini keelepoliitika teesid – 11+1 nõuet sotsiaalse osaluse tugevdamiseks

Viini keelepoliitika teesid töötas välja rahvusvaheline ekspertide rühm Viinis XVII rahvusvahelise saksa keele õpetajate konverentsi ([IDT 2022](#)) eel (vt [link](#)). Neid esitletakse ja need võetakse vastu konverentsi lõpuüritusel 20. augustil 2022 ning need on suunatud nii poliitikutele kui ka ekspertidele. Teesid järgivad konverentsi motot *osalemine.keele.kaudu (*mit.spache.teil.haben).

Keele õpetamise ja õppimise ning erialase õppega põimunud keeleõppe esmane eesmärk on arutlusoskuse arendamine, mis võimaldab ja soodustab vastutustundlikku osavõttu otsustusprotsessidest ning võrdõiguslikku osalemist ühiskonnaelus.

1. Saksa keele õppimine toimub **mitmekeelses ühiskonnas**. Õppijad ise toovad tundi mitmekeelseid ja -kultuurilisi kogemusi ning oskusi, millega tuleb arvestada.

Õppimist peab toetama keelepoliitika, mis arvestab nii ühiskondlikke ja individuaalseid ressursse kui ka globaalseid ja regionaalseid vaatenurki ning olusid. Ühiskonna keeleline ja kultuuriline heterogeensus peab kajastuma nii õppematerjalide ja õppimisvõimaluste kujundamises, õppekavades, õppesisu valikus, välja-, edasi- ja täiendõppekoolituses kui ka teadustöös.

2. **Rahvusvahelist koostööd** tuleb hõlbustada ja edendada nii rahaliselt kui ka struktuurselt. Eriti edukas on koostöö siis, kui kõigil osapooltel on võrdsed õigused ning koostöö põhineb avatud ja läbipaistval suhtlusel, mille jaoks tuleb tagada vastavad raamtingimused. Saksa keele kui võõrkeele ja/või teise keele erialaliidud vajavad erilist tuge ja tunnustust, et nad saaksid tugevdatud positsiooni kaudu täita oma võrgustiku ja teadmiste edastamise ülesandeid.

3. Keeleoskus võimaldab osalemist ühiskondlikes protsessides. Keelt ei tohi aga kuritarvitada diskrimineerimisvahendina. **Sisserändajatelt** nõutav keeleoskus peab vastama nende **tegelikule elule** ning töö- ja igapäevaelu vajadustele. Keeleoskus tuleb eraldada elamisloa õiguse küsimustest ning seda ei tohi esitada tööturu ega sotsiaaltoetuste saamise keskse nõudena.

4. Saksa keele õpe koolis tuleb kujundada nii, et õpilaste kogu keelelist repertuaari kasutataks ressursina ja et keeleõpe oleks seotud ainepõhise õppega ja üldpädevuste õpetamisega. Õppekavad ja õpieesmärgid peavad olema sõnastatud vastavalt ning keele arendamine ja keeleõpe peavad saama toimuda **pidevalt**, alusharidusest kuni kooliea lõpuni.

5. Kõrghariduse kontekstis tuleb riigi toel laiendada **stipendiumiprogramme** ja **teadusrahastust**, et suurendada nende üliõpilaste, õppejõudude ja teadlaste mobiilsust ja koostöövõimalusi, kes annavad olulise panuse edukasse keeleõppesse. Sõltumata nende individuaalsetest ressurssidest, peab neil olema juurdepääs soovitud õppe- ja uurimispakkumistele, eriti saksa keelt riigikeelena kõneldavates riikides viibimiseks.

6. **Teadustööd** ei tohi monopoliseerida ega piirata (haridus)poliitikaga. Selle **vabadus** ja **mitmekesisus** peavad olema saksa keele kui võõrkeele/saksa keele kui teise keele vallas tagatud. Saksa keele kui võõrkeele/ teise keele valdkonnas tehtud uuringute tulemusi peab (haridus)poliitikas silmas pidama ja asjakohaste meetmetena rakendama. Ainetevahelist ja rahvusvahelist teaduskoostööd tuleb edendada sama palju kui teaduskommunikatsiooni avatust ülemaailmsele spetsialistide kogukonnale ja laiale üldsusele.

7. **Õpetajad** kogu maailmas peavad saama **juurdepääsu kõrgetasemelistele koolituspakkumistele**, mis vastavad kõrgetele kvaliteedistandarditele, võtavad arvesse õppeaine uusimaid arenguid ning arvestavad piirkondlikke ja institutsionaalseid erinevusi vastavates õpetamis- ja õppimiskultuurides. Erinevad rahalised tingimused ei tohi olla takistuseks. Koolitusel osalemist tuleb edendada kõigi võimalike vahenditega ning tunnustada ja hinnata vastavas erialases kontekstis.

8. Parendada tuleb **õpetajate töötingimusi** koolis ja koolivälistes asutustes. Oluline on tagada õiglane töötasu, tasakaal õppetööks kuluva aja ning ettevalmistuseks ja järeltegevusteks kuluva aja vahel, samuti pikaajalise perspektiiviga töösuhted ja edasised kvalifikatsiooni tõstmise võimalused.

9. **Kutsealase saksa keele õpetamise** juhtpõhimõtteks peab olema **võimestamise** idee, s.o keeleoskuse arendamine, mis põhineb algusest peale enesejuhitud edasiõppimisel ning ühiskonnaelus ja töökohal osalemisel. Õppijate erinevatele huvidele ja vajadustele tuleb vastata vajaduspõhise ja mitmekesise pakkumisega. Nad ei ole "inimressurs", vaid neid tuleb vaadelda ja kaitsta kui subjekte nende inimväärikuses.

10. **Digimuutused** on avanud hulgaliselt uusi võimalusi keelte õpetamiseks ja õppimiseks, näiteks kontakttundides, iseõppimisel ja virtuaalklassiruumis. Digiteerimine hõlbustab ka rahvusvahelist koostööd teaduse ja keelepoliitika vallas. Digipakkumised ei saa siiski asendada tegelikke isiklikke kontakte ega tohi viia personaliressursside kärpimiseni kohapeal. Tagamaks, et digiteerimine ei suurendaks olemasolevaid erinevusi, tuleb tagada kõigile juurdepääs digimaailmale, näiteks sobiva tehnilise varustuse ja koolitusvõimaluste näol.

11. Saksa keele õppimise all mõistetakse keelealast haridust, mis hõlmab esteetilist ja kultuurirefleksiiivset õppimist ning võimaldab ka arutleda jätkusuutlike eluviiside, inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse üle. Keeleõpe peab arutlusoskuse arendamise kaudu edendama **rahu ja vägivalduse kultuuri** ning kultuurilise mitmekesisuse väärtustamist. Sel viisil aitab keeleõpe kaasa **säästvale arengule** ja tugevdab kosmopoliitset hoiakut.

Keelepoliitika tuleb kehtestada **iseseisva poliitikavaldkonnana**, mis positioneerub aruteludes võrdsetel alustel teiste poliitikavaldkondadega ja mida ei käsitleta ainult läbiva teemana nagu seni. Keelepoliitika kui iseseisva poliitikavaldkonna loomine ja kujundamine on nii üksikute riikide kui ka riigiüleste ja valitsusväliste institutsioonide ja võrgustike ülesanne ning mõistetakse, et see põhineb alati ühiskondlikul ja individuaalsel mitmekeelsusel ning osaluse eesmärgil.

Tööversioon, seisuga 4. juuli 2022